

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2021 - Sayı / Issue: 51
Sayfa/Page: 351-374
ISSN: 1302-6879

Misyonerliğin Ticari Penceresi The American Missionary: Reklamlar Commerical Aspect of Missionary: The American Missionary Magazine

• Neşe COŞKUN*

*Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Van/Türkiye.
Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, Van /Turkey.
nesecoskun58@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-1112-1567

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:
Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received:
09/06/2020
Kabul Tarihi / Date Accepted:
29/10/2020
Yayın Tarihi / Date Published:
31/03/2021

Atf: Coşkun, N. (2021). Misyonerliğin Ticari Penceresi The American Missionary: Reklamlar. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 351-374

Citation: Coşkun, N. (2021). Commerical Aspect of Missionary: The American Missionary Magazine. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 51, 351-374

Öz

Misyoner kurumları dünyanın farklı coğrafyalarında çalışırken hem kendi faaliyetlerini tanımlamak hem de aynı-nakdi destek toplayabilmek için farklı yayın organlarından faydalanmışlardır. Bu yayınlardan biri The American Missionary dergisidir. 1800'lü yılların sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde Amerikan Misyoner Kurumu'nun (American Missionary Society) yayın organı olan Amerikan Misyonerliği Dergisi (The American Missionary) aylık olarak basılmıştır. Yıllık abonelik bedeli 50 cents olan derginin yönetim adresi Rooms, 56 Reade Street New York'tur. Yayın heyetinde bulunan şahıslar Kalvinist Congregational Church üyesidir ve bu kilisenin nihai amacı tüm dünyada Protestanlık düşüncesini baskın ve etkili kılmaktır. The American Missionary tüm dünyadan Protestan misyonerliği amacıyla toplanan bağışların düzenli olarak yayımlandığı bir periyodiktir ancak yayın masraflarına katkı amacıyla reklam alınmıştır. Ayrıca dünyanın farklı yerlerinde bulunan misyonerlerin ve hedef kitlelerinin ihtiyaç duyabileceği tüm yaşamsal ürünlerin tanıtımının yapılarak, bu şekilde A.B.D. kökenli ürünlerin pazarlanması da amaçlanmıştır. Bu çalışmada 1875-1891 seneleri arasında dergide basılan reklamlar detaylı olarak incelenecek ve misyonerlik faaliyetlerinin sadece din yayma davranışı olmadığı, aynı zamanda ticari kaygıların da söz konusu olduğu ortaya konulacaktır. Amerikan Protestan misyonerliğinin basit bir din yayma davranışı olmadığına ortaya konulması amacıyla telif eserler de incelemeye tabii tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Misyoner, reklam, The American Missionary Dergisi.

Abstract

All missionary institutions have benefited from different media organs while working in different geographies of the world to define their own activities and to collect in-cash support. One of these publications was The American Missionary magazine. The Journal, which was the publication organ of the American Missionary Society was published monthly. The members of the editorial delegation were members of the Calvinist Congregational Church, and the ultimate goal of it is to make Protestantism prevalent and effective all over the world. The American Missionary was a periodical in which donations collected for missionary purposes from around the world are regularly published, but advertisements have been received to contribute to broadcast costs. Moreover, it consisted of list of missionaries, financial details and also commercials accepted to support missionary activities and the magazine economically. The advertisements published in the journal between 1875 and 1891 will be examined and it will be revealed that missionary activities are not only religious smear behavior, but also commercial concerns advertisements, examined in the article to show that missionaries were all people belonged to this world not only the other world after death and also to figure out that missionary activities had financial aims.

Keywords: Advertisement, missionary, The American Missionary Magazine

Giriş

Tüm dünyada mensubu oldukları dini inancı yaymak gayesiyle çalışmalar yapan insanlara misyoner ismi verilmektedir (Aykıt,2006:15). Tebliğci olarak kendilerini tanımlayan bu insanlar farklı kurumlara bağlı olarak, “barbar ve kafir” olarak gördükleri insanlar arasında çalışırken, mensubu oldukları teşkilatın siyasi ve finansal gücü ölçüsünde varlık gösterebilmişlerdir.

Misyoner grupları arasında Hıristiyan inancına mensup olanlar, onların arasında da Protestanlar en yaygın tebliğ çalışmasını yapan grup olmuştur. Başlangıçta basit bir din yayma davranışı olarak görülen misyonerlik çalışmaları (Yücel, 2017:3), endüstri devrimi sonrasında, devletlerin ham madde, ucuz el emeği ve mamul maddenin satılacağı pazar arayışlarında en değerli araçlar haline dönüşmüştür (Yıldırım, 2005:15).

Protestan misyonerleri sayesinde Kuzey Amerika kıtasının yerlileri olan Indians yani Kızılderili yerleşimcilerin “medenileştirilmesi ve vatandaşlık bilincine erişmesi” sağlanmıştır. Entegrasyonu asimilasyonla sağlayan A.B.D için bir sonraki hedef; iç sorunlarla uğraşılan dönemde yetersiz kalınan emperyalist yayılmanın gerçekleştirilmesidir. Bu amaca ulaşmak için militer güçlerin kullanılması kesin sonuç vaat etmeyen masraflı bir uğraş olacağından, silahsız işgali yani benzerlerini üretmek başka coğrafyalarda çıkarlarını

güvence altına alma yolu tercih edilmiştir. Üretim ilişkilerinin değişip dönüştüğü 19.asır başında, yakın tarihinde iç savaş yaşamış ve yabancı devletlerle olan münasebetlerinde izolasyon politikası tercih eden A.B.D de kendi vatandaşı olan Protestan misyonerlerini hem sınırları içinde hem de uzak ülkelerde milli ekonomik ve siyasi çıkarlarını gerçekleştirmek için kullanmıştır (Yıldırım, 2005: 127-128).

Amerikan milli çıkarlarının gerçekleştirilmesi için ticari bir müttefik bulma gayesinde olan A.B.D. idarecileri Osmanlı Devleti ile münasebet kurmak yolunu tercih etmişlerdir. Bu ilişki her iki devletin de çıkarına olacaktır. Ama asıl kazanan misyonerlerini de Osmanlı mülküne kabul edilmiş özel haklarla sokmayı başaran Amerikan devleti olmuştur. Congregational Church üyeleri tarafından (Kocabaşoğlu, 2000:15), 1810'da New Heaven-Boston'da kurulan (Yıldız, 2011:14) ve kısaca BOARD ya da ABCFM olarak bilinen -American Board Of Commissioners For Foreign Missions (Amerikan Yabancı Misyonlar Masası) adlı misyoner teşkilatı 1820'lerden sonra özellikle Anadolu coğrafyasına gelmiştir. Önce kısa süreli keşif amaçlı seyahatler yapmışlar (Mutlu, 2005:286) ve seyahat notlarını kurumlarına göndererek en uygun ve verimli sahaların belirlenmesini sağlamışlardır.Kısa zaman içinde misyon istasyonu olarak tanımlanan fiziksel yapılanmasını tamamlayarak özellikle sağlık ve eğitim alanında hizmet vermeye başlayan tebliğcilerin beyan edilen varlık sebepleri Osmanlı ülkesinde özünden uzaklaştıklarını söyledikleri (Alan, 2008:27) kitleleri inancın saf haline kavuşturacakları olmuştur (Yıldız,2016:30). Temel amaç ABCFM ilkeleri doğrultusunda bir kilise oluşturmak, Osmanlı Devleti'ne bu kiliseyi kabul ettirmek ve yeni oluşturulan cemaatte de A.B.D. sempatisini oluşturmaktır (Bailey, 1942:128-129). Kısa zaman içinde Müslümanlara din değişikliği yaptırmanın mümkün olamayacağını anlamışlar ve Osmanlı tebaası Hıristiyan gruplarla çalışmaya başlamışlardır (Açıkses,2003:36). Amerikan misyonerler ile Hıristiyan Osmanlı tebaasının ortak çalışmaları sayesinde Bible Land (İncil Ülkesi) denen Anadolu toprağı adeta A.B.D' nin arka bahçesi haline dönüşmüştür.

Osmanlı makamları, kendi ülkesinde bir başka devletin milli çıkarlarını gerçekleştirme çabalarına sosyal ve ekonomik gerçeklikleri nedeniyle engel olamamıştır. Zira misyonerler en fazla ihtiyaç duyulan sağlık ve eğitim alanlarında adeta devletin yükünü paylaşmıştır. Devletin finansal durumu tebliğcilerin istedikleri gibi davranabilmesinin tek sebebi değildir. İki devlet arasında imzalanan 1830 ve 1845 tarihli antlaşmalarla “en fazla müsaadeye mazhar devlet” olarak tanımlanan A.B. D' nin vatandaşı olanlara (Kocabaşoğlu, 2000:10) Osmanlı ülkesinde verilen seyahat, mülk edinme, gümrük

muafiyeti ve taşınmaz edinebilme hakkı gibi imtiyazlar, onların devletin yasalarının dahi erişemeyeceği farklı bir pozisyona taşınmasına neden olmuştur. Ayrıca batılı emperyalistlere karşı müttefik ve ticaret ortağı arayan Osmanlı Devleti için A.B.D. iyi bir seçenek olmuştur. Ancak ilerleyen süreçte, kağıt üstünde kazan-kazan politikası gibi görünen antlaşmalar sadece Amerikan milli çıkarlarının gerçekleşmesini sağlamıştır. Amerikanvari yaşantı kitlelere sunulmuş, dini ve milli değerler yozlaştırılarak kültür emperyalizmi gerçekleştirilmiş ve Osmanlı tebaasına sadece Amerikalıların modernleşmenin temsilcileri olduğu düşüncesi kazandırılmak arzulanmıştır (Haydaroğlu,1990:193). Misyonerlerce hedef kitleye sunulan “yeni” yaşamın gereklilikleri arasında A.B.D’ de üretilen her türlü yaşam ve üretim malzemesidir (Aksu,2017:31). Başka bir ifadeyle tebliğciler sadece inancı değil, mensubu oldukları ülkenin tüm ürünlerini de yanlarında taşımışlardır (Gordon,1932:244).

Osmanlı mülkünde din ve mamul madde “pazarlayan” ve Amerikan elçisi gibi davranan Protestan misyonerler (Reed,1972:231) kendi ülkeleri ile kurumsal ve şahsi iletişimlerini sürekli olarak canlı tutarak Osmanlı toprağında adeta mensubu oldukları milletin ajanları gibi davranmışlar (Sevinç,2002:394) ve güncel tüm gelişmeleri haber vermişlerdir. Bu haberleşme için hem kendi kurumları olan ABCFM’nin yayın organlarını hem de O’nun da dahil olduğu Amerikan Congregationalist Kilise’nin yayın organı olan the American Missionary adlı periyodik yayını kullanmışlardır. Çalışmada kullanılan yayın nüshalarının Anadolu ya da Osmanlı mülkünde hedef kitleye kaç nüsha pazarlandığına dair bir bilgiye erişilememiştir. Ancak farklı sayılarda Osmanlı ülkesinde çalışan misyonerlere ait yazılar ve çalışma detayları, ABCFM misyonerlerinin bahsi geçen yayın ile olan bağıntı ortaya koyar niteliktedir.

The American Missionary Dergisi

19.yüzyılın başında A.B.D’ de Calvinist Congregational Church’a bağlı olan Amerikan Misyoner Kurumu’nun (American Missionary Society) yayın organı olan Amerikan Misyonerliği Dergisi (The American Missionary); 50 cents yıllık abonelik bedeli ile satışa sunulmuş yayın hayatına Rooms, 56 Reade Street New York adresinde başlamıştır. Diğer misyoner organizasyonlarının basılı yayın organları gibi The American Missionary de tüm dünyadan misyonerlik amacıyla American Missionary Society tarafından toplanan aynı ve nakdi bağışların düzenli olarak yayınlandığı bir periyodiktir. Ancak yayın masraflarına katkı ve çalışmalara daha fazla finansal kaynak sağlayabilmek amacıyla reklam alınmıştır. Ayrıca hem sayıları yüzlerle

ifade edilen kurum misyonerleri ve aileleri ile söz konusu tebliğcilerin çalıştıkları bölgedeki diğer kurumlara mensup misyonerler, onların aileleri ve hizmet verdikleri insanlar da reklamların ulaşacağı hedef kitle olarak seçilmiştir. Başka bir ifadeyle dergiye alınan reklamlar Amerikan ürünlerinin farklı coğrafyalarda da satılabilmesi amacıyla pazar yaratılması amacıyla hizmet etmiştir.

The American Missionary misyonerlere A.B.D kökenli ürünlerin pazarlanmasında ticaret elçisi gibi davranma vazifesi yüklerken aynı zamanda evlerinden uzakta “ruhları kurtarmaya çalışan” misyonerlerin kurmayı hedeflediği dünyanın adeta yansıması olarak gerçek bir “inananın” okuması gereken bir hayat manifestosu gibidir. Her sosyal grubun kendi içinde tüketim yapması; o grubu iktisaden rakiplerinden daha güçlü kılacaktır. Ayrıca “gerçek bir inananın ürettiği mal ve hizmetler” benzerlikleri olmayan insanlardan mal ve hizmet alımı yapmaktan çok daha doğru olacaktır. Amacı ortak olan insanlar arasındaki finans döngüsünün nihai gayeye hizmet edeceği düşünülerek ticarete paydaş olarak reklamı yapılan şirketlerin tercih edileceği aşikardır. Bu nedenlerle söz konusu dergi yayınlandığı dönemde reklam vermek için kıymetli bir mecraa olarak görülmüştür.

The American Missionary’de Yer Alan Finans Kurumları Reklamları

Tüm dünyada “gerçek dini inancı” yayma düşüncesiyle hareket eden bir yayın organında tanıtımı yapılabilecek ürün ve hizmetler arasında faiz vererek çalışan finans kurumlarının olması beklenebilir bir uygulama olmadığı halde, The American Missionary dergisinde sıklıkla sigorta ve yatırım şirketlerinin reklamları yer almıştır.

Dergide yer bulan reklamlardan ilki bir sigorta şirketine, Henry Stokes’in yönettiği ve 156&158 Broadway New York adresinde bulunan Manhattan Life Insurance adlı kuruma aittir. 1883 yılından sonra 10.265.632 \$ gibi büyük bir finansal kaynağı yöneten ve hayat sigortası poliçeleri satan kurumun ilanı kimi zaman aynı yayın içinde bile müteakip defalar yer bulmuştur (The American Missionary, June 1884, 6-XXXVIII:160).

The American Missionary’de yer alan diğer sigorta şirketi East and West R. R. Co. of Alabama adlı firma olmuştur. İLANA göre firma yatırımcılara yılda iki kez %30 kar vermeyi taahhüt etmiştir. Tüm birikimler sigorta kapsamındadır ve hiçbir vergi kesintisi uygulanmamıştır. New York’ta kendine bağlı bir başka acenta - American Loan and Trust Co. ile çalışan firma Broadway 502 adresinde faaliyet göstermiştir (T.A.M., Jan.1884, 1-XXXVIII:29).

Dergide yer alan üçüncü finans kurumu olan ve %7 kazanç vaad eden ve kendi alanında büyük bir prestije sahip olan T. B. Fulton şirketi Marysville Ohio adresinde hizmet vermiştir. Reklam metninde şirketin eyalette önemli bankalarla birlikte çalıştığı bilgisine yer verilmiştir (T.A.M., Feb.1885, 2-XXXIX.: 62).

Dördüncü finans kurumu olan The American Investment Co. Of Emmetsburg, Iowa şirketi 150 Nassau Street, New York adresinde; yıllık %6-%7 oranda kazanç sağlama iddiasıyla hükümet bonoları ve diğer yatırım amaçlarını sunmuştur (T.A.M., Apr.1888, 4-XLII.:116). The American Missionary dergisinde çıkan finans şirketi reklamlarının tamamında çok yüksek kâr payı önerilmiş ve birikim ile yatırımların devlet garantisi altında olduğu ifade edilmiştir. Yüksek kâr payı yani faiz Protestan inancına göre dini bir yasaklamaya tabii değildir. Onlar bir kurumda biriktirilen paranın üretime dönüştürülmesi durumunda değerinin artacağına inanarak, faizi İlahi Yasa'ya uygun saymışlardır (Russell, 1994:306). Ayrıca; misyonerler ve aileleri ile hedef kitlelerinin hayat sigortası poliçesi ve yatırım aracı satın alma ihtiyaçlarına cevap verebilme iddiasında olan bu şirketlerin hizmetleri hem misyonerlerin ve ailelerinin hem de farklı coğrafyalarda dini hizmet alan kitlelerin yatırım yapmasına uygundur imajı çizilmiştir.

The American Missionary'de Yer Alan Kitap ve Periyodik Tanıtımları

The American Misionary dergisinde yer alan ikinci grup kitap ve periyodik yayınların ticari tanıtım metinleridir. Periyodikte yer alan ilk reklam metninde hiçbir kişi ya da kurumun denetleyip yönlendiremediği bağımsız bir gazete olarak lanse edilen The New York Sun son derece detaylı bir tanıtım metniyle reklam vermiştir. Günlük basılan gazetenin abonelik ücreti yıllık 6\$, aylık 0.50\$ olarak belirlenmiştir (T.A.M., Feb.1885, 2-XXXIX.:64).

Din adamları, anne-babalar ve öğretmenler için yayınlanan Frank Lesley'in resimli The Sunday Magazine adlı yayını bir başka reklam konusudur. Derginin editörü T. De Witt Talmage liderliğinde tüm aile bireylerinin dikkatini çekebilmek üzere tasarlanan dergide bilinen şair ve yazarlara ait hikayeler ve şiirler de yer almıştır. Ayrıca dini konular da işlenen konular arasındadır ve tanınmış din adamları dergiye makaleler yazmışlardır. Kiliselerde Pazar okullarında vaaz eden din adamları The Sunday Magazine dergisine isimlerini bildirdikleri taktirde kendilerine derginin ücretsiz kopyalarının gönderileceği taahhüdünde de bulunulmuştur. Ancak vaizler dışında hiç kimse için derginin bedelsiz sunulması söz konusu olmamıştır. Yıllık abone ücreti 2.50\$ haftalık ise 5 cents'dir. Abonelik işlemleri için

Bayan Frank Leslie'ye 53-55-47 Park Place New York adresinden ulaşılmamasının gerektiği de yazılı metinde ilan edilmiştir (T.A.M., Feb.1885, 2-XXXIX.:35).

The American Missionary 'de reklamı yapılan bir diğer periyodik yayın 36 yıldır haftalık olarak yayınlanan ve 251 Broadway New York adresinden yönetilen ve iletişim adresi P.O. Box:2787 New York olan The Independent olmuştur.32 sayfalık gazetede güvenilir kişilerin kaleme aldığı edebi makaleler de yer almıştır. Tüm aile bireylerine hitap etmek iddiasında olan yayında abonelere makul fiyatlarla reklam verme şansı sunulmuştur. Üç aylık 0.75 \$, dört aylık 1.00\$, 6 aylık 1.50\$, 1 yıllık 3.00\$, iki yıllık 5.00\$ ve 5 yıllık reklam ücreti de sadece 10.00\$ olarak belirlenmiştir. Ayrıca 1 aylık deneme reklamları da 30 cents karşılığında yayınlanmıştır. Yayının tirajının yüksek olması benzerleri arasında O'nu çok daha tercih edilir kılmıştır. Mümkün olan en az bedelle en fazla çalışmayı yapmak isteyen kişiler için uygun bir periyodik olan the Independent, Hıristiyan ailelerce tercih edildiğinden, gazetede yer alan tanıtım metinlerinin “benzer insanlara” ulaşacağı tartışmasızdır (T.A.M., Feb.1885, 2-XXXIX.:35).

The American Missionary'de yayınlanan bir diğer reklam; bitkilerin resimlerle anlatıldığı 150 sayfalık bir katalog olmuştur. James Jick'in sahibi olduğu ve Rochester New York'ta basılan katalogda 1000'den fazla bitkinin üç farklı el çizimi şemasına yer verilmiştir. Bitki kataloğu İngilizce ve Almanca basılmış ve “dünyanın en iyi tohumlarını üreten” firma katalog alanlara, yayın bedeli olan 10 cents dışında, 10 cents daha fazla ödemeleri karşılığında bahsi geçen tüm birkilerin tohumlarını göndermeyi de vaad etmiştir (T.A.M.; Jan. 1884, 1-XXXVIII:31). Tohumlar uygun şekilde paketlenilerek talep hangi coğrafyadan gelirse gelsin en kısa zamanda gönderilecektir. Zira dünyanın her yerindeki insanların firma tarafından sağlanacak olan “mükemmel” tohumlara ulaşma şansı bulması istenmiştir.

The American Missionary'de gazete ve periyodikler ile kataloglar dışında sözlük ve kitap tanıtımları da yer almıştır. Dergide yayınlanan kitap tanıtımlarından ilki G.&C Merriam & Co. Publishers tarafından yayınlanan ve yayıncısının “son 100 yılın en iyi yayını” olarak lanse ettiği Webster İngilizce Sözlük'e aittir ve Denison's Patetn Reference Index ile beraber cazip fiyata sunulmuştur. Öğrenciler, öğretmenler ve okul kütüphaneleri için iyi bir kaynak olduğu ifade edilen sözlük standart basım olarak 118.000'den fazla kelime içermiştir (T.A.M., Feb.1885, 2-XXXIX.:63). Bir sözlük tanıtımının misyoner periyodığında tanıtılması beklenilebilir bir sonuçtur. Zira dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Protestan misyonerler hedef kitlelerine “iletişimi kolaylaştırmak” kastıyla İngilizce öğretmektedir. Var olan

tüm çağdaş uygulamalara erişebilmek ve “medenileşebilmek” için tebliğcilere göre ilk adım İngilizce’nin yaygın ve yoğun olarak kullanımı olacaktır. Bahsi geçen Webster sözlük ise bu meyanda son derece kullanışlı bir vasıta olacaktır.

The American Missionary’de ticari tanıtımı gerçekleştirilen bir diğer eser olan Rev. John Liggins’in kaleme aldığı, 249 sayfalık ve Rev. Arthur T. Pierson’un önsözü ile yayınlanan; Yabancı Misyonların Büyük Başarısı ve Değeri (The Great Value and Success of Foreign Missions) adlı kitap 35 cents fiyatlı karton kapaklı ya da 75 cents fiyatlı özel ciltli şekilde okuyucuyla buluşmuştur (The American Missionary –March 1889, 3-XLII.:90). Söz konusu kitabın iki amacı vardır. İlk olarak idealist Hıristiyan gençlerin misyonerlik çalışmalarından etkilenerek, söz konusu çalışmalara katılmalarını sağlamak ilk gaye olmuştur. Ayrıca tebliğcilere “can suyu” olan bağışçıların sayısının artırılması hedeflenmiştir. Esas amaç Protestanlık düşüncesinin dünya üstünde üstün ve baskın olacağı günü hazırlamaktır. Bu sebeple The American Missionary’de ticari tanıtımı olan basılı eserler arasında inanca dair kitapların daha çok sayıda olması beklenebilir bir durum olmuştur. Örneğin; periyodikte yer alan bir başka eser; Joseph E. Roy’un Hacının Mektupları (Pilgrim’s Letters) adlı kitabı olmuştur. 1.50 \$ ücret mukabili satışa sunulmuş ve inanç tarihi konusunda bilgiler veren kitabı tedarik etmek isteyenler Congregational House şirketinin 175 Wabash Ave. Adresine ulaşarak kitabı edinebilmişlerdir (T.A. M., Mar. 1889, 3- XLIII.:90). Bir diğer çalışma olan İnanç Bankasının Çek Defteri (The Cheque Book Of The Bank Of Faith adlı kitap Bay Surgeon tarafından kaleme alınmıştır. 400 sayfa olan eser 1.50\$ fiyatla satılmıştır. Kitap eleştirmenlerden olumlu yorumlar alan yayın posta yolu ile gönderilmiştir. İlanda Bay Surgeon’un okuyuculara bir vaadi de yer almıştır. Gerçek bir Hıristiyanın üretim yeri Pazar Okulu olduğu için, bu okulda kullanılabilecek kitap ve yazılı eserle en uygun fiyatlarla tedarik edebileceğini beyan eden yazar, müşteri memnuniyeti söz konusu olmazsa para iadesi söz konusu olacaktır şeklinde tanıtım metnini sonlandırmıştır (T.A. M., Mar. 1889,3-XLIII.:90). Dergide yer alan bir diğer reklamda ise “Eğer bir Oxford Öğretmen İncil’i kitabı istiyorsanız size bir katalog yollayabiliriz” ifadesiyle ilgilenilen kitaplar hakkında J. E. Jewitt firmasının 77 Bible House adresindeki merkezine ulaşılması durumunda kitapların güvenli ve hızlı bir şekilde teslimi söz konusu olacaktır beyanı yer almıştır (T.A.M., Mar.1889, 3-XLIII.:90)

İnanç tebliği ya da misyonerlik sonuçları ile alakalı yayınlar arasında The American Missionary’de yer alan bir diğer eser, İlerleme Adımları (Pleas For Progress) adlı kitap Atticus G. Haygood, tarafından yazılmış ve House of M.E Church tarafından basılarak 1 \$ fiyatla

okuyucuyla buluşmuştur. Kitap misyonerlerin eğitim faaliyetlerinde kullanabileceği bir ders notu şeklinde tasarlanmıştır. (T.A.M. May 1889, 5, XLIII:132.) Çalışmada değerlendirilen son yayın tanıtımı Kızılderililer (The Indians) adlı kadın bürosu çalışması olarak hazırlanmış kitap olmuştur. Amerikan Misyoner Kurumu tarafından New York'ta basılan kitap 50 cents bedelle satışa sunulmuştur (T.A.M., July 1885, 7- XXXIX :1).

The American Missionary dergisinde ticari tanıtımı yapılan tün dini ve dünyevi kitapların son derece kullanışlı ve makul fiyatlı olduğu ifadeleri her reklamda vurgulanmıştır. Amaç yüksek oranda kâr beklentisi olmaksızın; mümkün olduğu kadar çok sayıda insana ulaşmaktır. Bu sebeple kitabevleri arzu edildiği takdirde farklı coğrafyalarda çalışan misyonerlere dini kitaplar yollanabileceği vaadinde bulunmuştur. Bu şekilde hem kurumun çalışmalarına yazılı ve görsel malzeme desteği verilecek, hem misyonerlerin söz konusu kitap ve yayınları makbul bulması sağlanacak, hem de farklı ülkelerde yeni bir ticari "istasyon" kurulacaktır. Bu durum derginin genel yayın politikası ve Congregational Kilise'nin düşünceleri ile de uyumludur.

The American Missionary'de Yer Alan Kilise Ekipmanı Reklamları

Protestanlık düşüncesinin tüm dünyaya yayılması hedef ve beklentisiyle, farklı coğrafyalara misyoner yollayan Congregational Kilise'nin yayın organı olan The American Missionary dergisinde yer alan ticari ürün tanıtımları arasında kiliselerde kullanılan malzemeler de bulunmaktadır.

Dergideki reklamlar arasında en temel dini ihtiyaçların kitlelere sunulması amaçlanmıştır. Zira savurganlık Protestan ahlakına uygun değildir diyen misyonerler kiliselerde gereksinim duyulan ürün adedinin az olmasını hedeflemişlerdir. Önemli olan daha çok sayıda cemaatin oluşmasını temin için daha çok sayıda kiliseyi fiziki olarak oluşturabilmektir. The American Missionary dergisinde yer alan dini sarf malzemeleri reklamları ile uzak ülkelerde çalışan misyonerlerin; yeni kurdukları kiliseleri, gösterişe kaçmadan tefriş edebilecekleri ürünlere erişmeleri hedeflenmiştir. İncanın yeni yayıldığı "kafir" coğrafyalarda mabedin ibadete uygun hale getirilebilmesi için gereken temel araç ve gereçlerin bulunması mümkün olmayacaktır. Misyonerlerin hangi dini sarf ürününü hangi adresten temin edebileceklerini bilmeleri bu sebeple önem arz etmektedir. Ayrıca açılan her yeni kilise, Amerikan ürünlerinin yer alabileceği fiziksel bir mekan olmaktan daha fazla anlam içerecektir. Zira hedef kitlede olan cemaat kilisede gördükleri Amerikan menşeli her ürünle beraber

A.B.D 'ye ve onun mamul maddelerine de saygı ve hayranlık duyabilecektir. Bu nedenlerle The American Missionary'de yer alan dini sarf malzemelerine ait ticari tanıtım metinlerinde ürünlerin uzun ömürlü, kolay erişilebilir ve emsallerinden çok daha ucuz olduğu özellikle vurgulanmıştır.

Kendi beyanlarına göre 50 seneden daha uzun zamandır okul ve kiliseler için çan üreten ve West Troy New York adresinde faaliyet gösteren Meneely&Company Bells şirketinin reklamı; dergide yer alarak araştırmada incelenen ilk dini sarf malzemesi tanıtımı olmuştur (T.A.M., Feb.1891,.2-XLV:2).

Çan bir kilisenin ihtiyaç duyduğu tek araç değildir. The American Missionary'de yer alan bir diğer dini sarf malzemesi tanıtımı J&r Lamb Şirketi'ne aittir. 59 Carmine Srt. Adresinde ticari faaliyetine devam eden şirket, kiliselerin tefrişatında kullanılan özel desenlerle bezenmiş ipek ürünler satmıştır.

Dergide yer alan bir diğer reklam yine tefrişat kumaşları hakkındadır.50 yıldan uzun süredir müşteri memnuniyetini sağladığı reklam metninde ifade edilen Payson's Indelible Ink pamuk ve ipek kumaşlar ile tüm benzer ürünleri hem kiliselerin hem de diğer tüm yapıların bezeme amacıyla üretilmiştir (T. A. M., Feb.1885,2-XXXIX.:64).

I.P Frink tarafından üretilen ve 551 Pearl Street New York adresinde tüketicilerin beğenisine sunulan büyük kilise lambaları dergide reklamı yapılan bir diğer ürün olmuştur. Yumuşak ışık yayan ve emsallerinden çok daha ucuz olan bu lambalar ayrıca dükkanlar, bankalar, ofisler, resim galerileri, tiyatrolar ve depolarda da kullanıma uygun olarak tasarlanmışlardır. Üretici firma tüccarlara ve kiliselere özel fiyat uygulanacağı vaadiyle ticari tanıtım metnini sonuçlandırmıştır (T.A.M., Jan.1884, 1-XXXVIII:31).

Okul, kilise, şapel ve Pazar okulu dekorasyonunda kullanılabilir, masalar, sıralar, dünya modelleri, haritalar, kara tahtalar satan Andrews Manfg. Co., (686 Broadway, New York) ve A.H. Andrews & Co., (195 Wabash Ave., Chicago). Firmaları da dergiye reklam veren şirketlerden olmuşlardır (T.A.M., Oct. 1888, 10-XLII.:60).

TheAmerican Missionary dergisinde reklamı yer alan son dini sarf malzemesi The Baker&Taylor Co., şirketinin vaftizlerde de kullanılabilir ürünü olan fermente olmamış ve uluslararası kalite madalyasına sahip şarap (saf üzüm suyu) olmuştur (T.A.M., Mar. 1889, 3-XLII.:90). Kominyon ayinine özel bir önem atfeden Protestanlık düşüncesinin ritüellerinde gereken üzüm suyunun miktarının ne kadar fazla olabileceği düşünüldüğünde; şirketin aslında sadece A.B.D iç

pazarına değil, aynı zamanda dış pazara da ulaşma çabasında olduğu tartışmasız bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

The American Missionary’de Yer Alan Okul Reklamları

Kiliselerde cemaate hizmet veren din adamları ve misyonerlerin hayatlarını kolaylaştırmak için kullanabilecekleri dini sarf malzemeleri reklamlarının yanında yine özellikle tüm cemaatin beklentilerini karşılayabilecek özellikte “gerçek” Hıristiyan okullarının ticari tanıtımları da The American Missionary’de yer almıştır. Özellikle dış ülkelerde çalışan misyonerlerin kendi çocuklarının eğitimi için çözüm üretme iddiasında olan eğitim kurumlarının ticari tanıtımlarında ilk sırayı Bradford Academy almıştır. İlan metninde okulun dış görüntüsünün ve öğrenci odalarının resimleri kullanılmıştır. Amaç “genç hanımlara” 1804 tarihinden beri eğitim veren kurumun, beklenen özelliklere sahip bir nesil yetiştirme amacına fiziksel uygunluğunu vurgulamak olmuştur. Dönemin akademik takvimi detaylı olarak verilmiş, okulun harcamaları tüm ayrıntılarıyla listelenmiş, din adamları ve misyonerlerin çocuklarına özel şartlar sunulacağı anlatılarak, yıllık ödenmesi gereken tutar da ilana eklenmiştir. Başvuruları okul müdürü Miss Annie E. Johnson kabul etmektedir. Kurumun muhasebecisi J. D. Kingsbury ise öğrencilerin finansal sorularına danışmanlık hizmeti verecektir (T. A. M., June 1884, 6-XXXVIII:191).

The American Missionary dergisinde ticari tanıtımı bulunan bir diğer okul Genç Adam sloganı ile Rochester Ticaret Üniversitesi olmuştur. “Eğer bizi tanımazsanız çok uzak mesafelerdeki başka okullara gitmeniz gerekebilir. Karar vermeden önce bizi emsallerimizle kıyaslayın” şeklinde bir ifade kullanan cemaatin erkek bireylerini tam bir Hıristiyan olarak yetiştirmek iddiasında bulunmuştur (T.A.M., Feb. 1881, 3-XLV.:87).

Dergide reklamı yer alan her iki okul da aynı fikri beyan etmişlerdir. Onlara göre uzak coğrafyalarda çalışan misyonerlerin ulaştığı “yeni kurtarılmış” ruhların bazıları kendi toplumları içinde daha yüksek bir sosyo- ekonomik seviyeye ulaştırılabilecektir. Farklı bir yeteneğe ya da “eğitilebilir bir zihne sahip olan bu “özel” çocuklar ve gençler için A.B.D’ de eğitim almak söz konusu olabilecektir. Aynı şekilde misyonerler kendileri başka çocukları eğitirken kendi çocukları da en iyi çağdaş ama dindar eğitimi almalıydılar. Bu sebeple The American Missionary dergisinde okul reklamları özel bir yere sahiptir.

The American Missionary’de Yer Alan Müzik Araç ve Kitapları

Okullara ait ticari tanıtımları müzik araçları ve kitaplarının reklamları takip etmiştir. Protestanlık düşüncesinde müzik eğitimi ve icrasına çok önem verildiği için The American Missionary’de detaylı ticari tanıtımlar yer almıştır. Misyonerlerin görev yaptıkları “cahil ve ilkel” ülkelerde inancı yayabilmek ve Kutsal Ruh’la gereken ruhani bağı kurabilmek için vazgeçilmez olan müzik eğitiminin etkili ve verimli sunulabilmesi için tebliğciler; hangi ürünün hangi şirketten alınabileceğini bilmelidir. Ürün çeşitliliği ve fiyat aralığının geniş olması firmanın satışa sunduğu ürünleri misyonerler, aileleri, okullarda eğittiği öğrenciler ile yaşadıkları coğrafyalarda meskun, müziğe hevesi ve kabiliyeti olan herkeskolaylıkla tedarik edebilecektir.

Dergide yer alan ilk ilan 111-113 William Street, New York ve 263-265 Wabash Ave. Chicago adresinde faaliyet gösteren A.S. Barnes & Co. Publishers şirketi hakkındadır. Şirket “toplum yararına” hizmet edebilecek müzik kitapları pazarlamıştır. İlan metninde yer alan şekliyl “kamusal hizmet” denirken aslında beklenen söz konusu müzik kitaplarıyla ayinlerin duygusal etkisini arttırabilmektir. Şirket yayınlarından biri olan ve 400 farklı evanjelik kilisede kullanılan Carmina Sanctorum adlı kitapta toplam 746 adet dini eser yer almıştır (T.A.M., Nov.1889, 11-XLIII.:30) .

The American Missionary’de reklamı olan bir başka müzik kitabı, yüzlerce kilise tarafından kullanılan Dr. Chas. S. Robinson’un yazdığı Laudes Domini adlı yayındır. 200.000 ‘den daha fazla satılan bu “özel” yayın içinde hem kilise hem de okul korolarında icra edilmeye uygun çok sayıda dini müzik eseri olduğu beyan edilmiştir. Yayına The Century CO., adlı firmanın 33 East 17th Street, New York adresindeki ofisinden ulaşılabileceği bilgisi de ticari tanıtım metninde yer almıştır (T.A.M., Oct.1888, 10-XLII.:60).

Org satan ve 154 Tremont St., Boston; 46 East 14th Street (Union Square), New York; 140 Wabash Avenue, Chicago.adreslerinde ticari faaliyetlerine devam eden The Mason & Hamlin Organ And Piano Co., şirketi bir diğer reklam verendir. Son 60 senedir A.B.D.’de en fazla org satan firma olduğu beyanıyla şirket; benzerlerinden çok daha üstün ürünler pazarladığı iddiasında bulunmuştur. 1883 tarihinde uluslararası endüstri sergisinde de tanıtım yapan firma artık Amsterdam’da da hizmet sunmaya başlamıştır. Altın madalya ödüllü yüksek kalitede orglar satan şirketin hedef kitlesi son derece geniştir. 22 \$ ve 900 \$ arasında çok geniş bir fiyat aralığında 50 farklı ürün kullanıcılara sunulmuştur. Ürün kataloğu firmaya ulaşan herkese ücretsizdir (T.A.M., Jan. 1884, 1-XXXVIII: 32).

Dergide yer alan bir diğer reklam Oliver Ditson & Co.,- *Boston* ve .C.H. Ditson & Co.,-867 Broadway, New York adreslerinde hizmet veren şirketin piyano çalma metodunu kolay ve detaylı şekilde öğreten kitabı olmuştur. Ayrıca farklı amaçlar için üretilen ve koro çalışmaları için rahatlıkla kullanılabilir olan şarkı kitapların da oldukça uygun fiyatlarla satışta olduğu bilgisi okuyucuyla paylaşılmıştır (T.A.M., Mar.1888,3-XLII.:86).

The American Missionary’de Yer Alan Kırtasiye Ürünleri Reklamları

Misyonerlerin eğitim hizmeti sunarken kullanacakları sarf malzemeleri the American Missionary’de yer alan bir diğer reklam grubudur. Bu ürünler hem tebliğciler hem de onların birlikte çalıştığı hedef kitle için “modern hayatın” vazgeçilmezidir. Ayrıca kurulması muhtemel endüstriyel üretim birimlerinde kullanılabilir renklendirme malzemeleri ile aşındırıcı ürünler de tanıtılmıştır.

Kırtasiye ürünlerine ait ilk reklam metni Paris Fuarı’nda altın kalite ödülü alan Joseph Gillot’un Çelik Kalemler üreten şirketine ait olmuştur (T. A. M., Feb.1881, 3-XLV.:87). Dolma kalem mekanizmasına sahip bu yazı ekipmanı mürekkebi damlatmamakta ve yazan kişiye önemli bir kullanım kolaylığı sunmaktadır.

Dergide yer alan bir diğer dolma kalem reklamı 1884 senesinde patenti alınan Waterman’ın ideal kalemi olmuştur. Kalemin ucu altın ya da çelik olduğundan yazı son derece mükemmeldir. Garantili olan ürünün beğenilmemesi durumunda alıcıya ödediği meblağın geri iade edileceği vaad edilmiştir. Kalemden almak isteyenler bu reklamdan bahisle The Ideal Pen Co. Adlı şirketin 10 Murray St. New York adresindeki ofisine ulaşmalıdır. Ürün fiyatları değişmektedir; örneğin nikel kaplama kalem 25 cents fiyatla satışa arz edilmiştir (T.A.M., Feb.1885,2-XXXIX.:62). Bu kaleme sahip olmak adeta “başka bir dünyalı” olmak gibidir. Çünkü bu kalem medeni dünyaya aidiyetin bir simgesi gibidir.

The American Missionary’de yer alan başka bir reklam da Cor. Green & Fulton Streets, Chicago, Ill. adresinde hizmet veren Chicago White Lead & Oil Co. Firmasının ürettiği ve farklı kalınlıklardaki dokumalara uygulanabilen sıvı pamuk boyaları hakkında olmuştur. Tanıtımı yapılan ürünler kumaşa asla zarar vermeyecek ve istendiğinde kalıcı olabilecek şekilde üretilmiştir. Tanıtım metninde firma ile iletişim kurulduğu takdirde renk kartlarının ve fiyat listelerinin gönderileceği bilgisi de yer almıştır (T.A. M. , Apr. 1888, 4 -XLII.:116).

Dergide ticari tanıtımı yapılan bir diğer boya Walpole Dye And Chemicals Şirketi tarafından üretilmiş ve farklı alanlarda

kullanılabilecek toz formdaki renklendirici üründür.119 Milky Srt. Boston, Mass. Adresinde hizmet veren firma merkezine mektupla ulaşan herkese okullar, bankalar, kiliseler ve ofislerde rahatlıkla kullanılabilecek ürün olan siyah, mor, pembe, yeşil ve kırmızı renkteki toz boyaların tanıtım paketlerinin ulaştırılacağı bilgisi reklam metninde yer almıştır. Walpole şirketi her rengi 25 cents fiyatla satışa sunmuştur. Boya sulandırılarak istenilen yüzeye kolayca uygulanabilecek bir yapıda olduğu için çoklu kullanım amacına da hizmet etmektedir. Belli bir miktarın üstündeki alımlarda iskonto uygulanacağı vaadi tanıtım metninde özellikle vurgulanmıştır (T.A.M., Oct.1888, 10-XLII.:60).

Morse Bros. Tarafından üretilen The Rising Sun adlı kalıp cilanın ticari tanıtımı da dergide yapılmıştır. Bu cila üzerinde kullanıldığı tüm ürünlerin ışıltısını ve toz ile diğer aşındırıcı etkilerden koruma etkisine sahiptir ve tacirlerin müşterilerine sunduğu kıymetli bir ürün olduğu ilan metninde vurgulanmıştır. (T.A.M., Feb.1885,2-XXXIX.:63).

Ayrıca sadece misyonerlerin kullanması muhtemel başka ürünler de The American Missionary'de tanıtılmıştır. Kartvizit basan The Excelsior, Kelsey&Co., adlı şirketin Merides, Conn. Adresinde sunduğu matbaacılık hizmetleri bir diğer reklam konusudur. Standart kartlar 3\$ karşılığında basılırken 5-75\$ fiyat aralığında her ebata kart ya da marka tasarımı basımı yapılmaktadır. İlane göre firmaya 2 adet mektup pulu yollandığı taktirde katalog gönderilecektir (T.A.M., Feb.1885,2-XXXIX.:63).

The American Missionary'de Yer Alan Kıyafet Reklamları

Dergide yer alan reklamlar arasında misyonerlerin ve hedef kitlelerinin kullanımına sunulan kıyafet tanıtımları da vardır. 11 St. Broadway adresinde faaliyet gösteren James McCreery & CO. Şirketinin erkek kadın ve çocuklar için ürettiği ilkbaharda ve yaz aylarında giyilebilecek yün iç giyim ürünleri bir diğer reklam konusudur (T.A.M., Apr., 4- XLII.:116.). Firmanın mart ayının başında ilkbahar-yaz kıyafet koleksiyonunu sergileyeceği ve Henrietta Robes koleksiyonunun ipek gelinliklerinin de aynı sergide yer alacağı bilgisi tanıtım metnine eklenmiştir (T.A.M., Mar. 1888, 3-XLII.:86).

Kadın ve çocuk giyimi üzerine çalışan ve Tuxedo Trademark etiketiyle satış yapan ve 11 Str. Broadway adresinde faaliyet gösteren James Mc Creery &Co. şirketinin ürettiği son derece konforlu örgüler yani dokuma tekstil kıyafetler bir diğer reklam metninin konusu olmuştur (T.A.M., May 1888, 5-XLII.:146). Firmanın tüketicilere sunduğu ürünlerin farklı iklim koşullarında kullanılabilecek kadar mükemmele yakın yapıldıkları özellikle vurgulanmıştır.

The American Missionary’de yer alan bir başka kıyafet tanıtımı 359 Broadway adresinde ticari faaliyetlerine devam eden Warner Bros. Şirketine aittir. Dr. Warner’in doğal yumuşak yün ve deve tüyünden üretilen iç giyim ürünleri diğer tüm dokumalardan daha üstün olup soğuk algınlığı ve romatizmadan koruyan bu kıyafetler bütün ailenin ihtiyaçlarına cevap vermek üzere tasarlanmışlardır. Erkek, kadın ve çocuklar için üretilen 37 farklı ürün söz konusudur (T.A.M., Feb.1891, 2 -XLV.: 87). Bu giyim ürünleri hem sıcak hem de soğuk ülkelerde çalışan misyonerler ve ailelerinin kullanımına son derece uygundur.

Dergi sayesinde A.B.D’ den uzakta olan “din tebliğcileri” kendi ülkelerindeki popüler giyim alışkanlıklarından yani “modern dünyadan” haberdar olacaklardır. Ayrıca bu kıyafetlerin dergide yer alan görselleri misyonerlerin “ruh kurtarma” bölgelerindeki “barbarlara” nasıl normal, modern ve Hıristiyanca giyinileceğini göstermeleri için önemli birer “eğitim” aracıdır. Yeni Hıristiyanlar bu giyim tarzını benimseyerek ruhsal dönüşümlerini fiziksel dönüşümleriyle tamamlayacak ve “gerçek” birer Hıristiyan şeklinde gündelik hayatlarına devam edeceklerdir.

The American Missionary’de Yer Alan Kişisel Bakım Ürünleri Reklamları

Gerçek bir inananın dış görünüşüyle de cemaate ve hedef kitleye örnek olmasının gerekliliğine inanan Protestanlar için abartılmamış öz bakım uygulamaları vaz geçilmezdir. Bu nedenle kişisel bakım ürünlerine ait reklamlar da dergide yer bulmuştur.

The American Missionary’de yet alan ilk şahsi bakım ürünü tanıtımı Glenns’ Sulphur Soap (Glenn’in Sülfür Sabunu) olmuştur. 14 yıldır cilt problemi yaşayan ve sorununa sülfür sabunuyla çözüm bulan M.H. Morris adlı kişinin 1883 tarihinde kaleme aldığı bir mektup şeklinde kurgulanan reklam metni oldukça dikkat çekicidir. Şahsın cildi şimdi “bebek cildi” olmuştur ve bu sabun “hayatının vazgeçilmezidir.” Ayrıca cilt yaralarını ve tahrişleri hafifleten ürün kadımların öz bakımının önemli bir parçası olma adayıdır. Üç adet sabun sadece 75 cents karşılığında tüketicilere sunulmuştur (T.A.M., June 1884, 6-XXXVIII.:191).

Ağızdaki İnciler sloganıyla verilen ve gülümseyen bir kadın resmiyle sunulan diş macunu reklamı ayrıca dikkate değerdir. Sozodont firmasının üretilen ve “her yerde ilaç satıcılarında bulunabilen” dil macunu ferah nefes, inci parlaklığında dişler ve diş taşlarını diş etine zarar vermeden yok etmeyi vaad etmiştir (T. A. M., Jan. 1884, No 1-XXXVIII.:31).

Lundborg's Perfüme' s (T. A. M., Aug. 1885,8-XXXIX: 239) adıyla ürün çıkaran Young, Ladd & Coffin firması dergide reklam metni yayınlanan bir diğer firmadır ve 24 Barclay St., New York. Adresinde faaliyet vermektedir. Edenia, Marêchal Niel Rose, Alpine Violet, Lily of the Valley ve Kolonya olarak beş farklı ürün söz konusudur. Tüm ürünlerden test şişelerini içeren bir kutuyu en yakın Railroad Express Office'de 50 cents karşılığında temin etmenin mümkün olduğu bilgisi reklam metninde yer almıştır (T.A.M., Jan. 1884,1-XXXVIII:31).

The American Missionary'de Yer Alan İlaç ve Tıbbi Kimyasal Reklamları

Misyonerlerin A.B. D 'den uzak ve "ilkel" toplumlarda yaşadıkları düşüncesi özellikle ilaç ve tıbbi kimyasalların ticari tanıtımlarına The Missioanry Magazine'de yer amasının sebebi olmuştur. Sağlık sorunlarını çalışmaları engellenmeden kolaylıkla çözebilen tebliğcilerin kısa zamanda etkilive verimli hizmete devam edebileceği varsayılmıştır.

1822 yılında faaliyete geçen Frederick Brown, Philadelphia şirketinin kas ağrıları, hazımsızlık ve mide ağrılarının tedavisi için sunduğu bitkisel ilacın tanıtımının yapıldığı reklam metni, dergide yer bulan ilk reklamdır. İlacın kutusunda doz bilgileri yer almıştırve firma reklamda kutunun çevresindeki güvenlik bandının zarar görmediğine emin olun uyarısı yapmıştır (T.A.M., March 1885, 3-XXXIX.:65).

The American Missionary'de yayınlanan bir diğer reklam Horsford's Liqid Acid Prospate yani sıvı asit fosfat adlı bir kimyasala aittir. Prof. E. N. Horsford, of Cambridge, Mass. Tarafından formüle edilen ve Rumford Chemical Works tarafından satılan ürünün kullanım amaçları detaylı olarak anlatılmıştır. Kullanımı tamamen tehlikesiz olan bu makul fiyatlı kimyasalın tadının güzel olmadığı ve bira su ya da şekerle çok daha rahat içilebileceği bilgisi tanıtım metnine eklenmiştir (T. A. M. June 1884,6-XXXVIII.:160).

Dergide ticari tanıtımı yapılan bir diğer ilaç Ayer's Cherry Pectoral olmuştur. Düzenli olarak az dozlarla alındığında ani soğuk algınlıklarında, boğaz ağrısında ve bronşit tedavisinde son derece etkili olan bu ürünün tanıtımı için annelerin firmaya yazdığı teşekkür mektupları kullanılmıştır. İlanda bir annenin; "doktor 3 yaşındaki oğlumun hayatını ilacınız kurtardı" beyanıyla beraber; bir diğeri kadının "hem ben hem de oğlum hayatımızı Pectoral'e borçluyuz" dediği ifade edilmiştir. Reklam metninde başka annelerin de ürün hakkındaki olumlu görüşleri paylaşılmaktadır. Dr. J.C. Ayer&Co., Lowell, Mass tarafından hazırlanan ilaç insanların rahat nefes

alabilmesini sağlamaktadır. Tanıtım metninin daha da güvenilir olması için beyan sahiplerinin adları ve açık adresleri de paylaşılmaktadır. İlacın bir şişesi 1 \$ karşılığında temin edilebilirken 6 paket sipariş edilmesi durumunda ise de sadece 5 \$ ücret ödenileceği bilgisi tanıtım metnine eklenmiştir (T.A.M., Mar.1885, 3-XXXIX.:66). Ayrıca firmanın mideyi güçlendiren hapları satışa sunulmuştur (T.A.M., Feb. 1885, 2-XXXIX.:33). Bu durum misyonerler için firmanın ürettiği ilaçları daha da anlamlı kılmaktadır. Çünkü onlar “tıbben yetersiz cahil barbar” toplumlarda görev yapmaktadırlar.

Sonuç

Osmanlı mülkünde özellikle gayrimüslim halk arasında 19. asrın sonunda yaygın ve yoğun çalışma yapma şansı bulan ABCFM adlı misyoner kurumunun da bağlı olduğu American Congregational Church’un yayın organlarından biri olan The American Missionary adlı periyodik yayında sadece teolojik içerikli yazı ve beyanlara yer verilmemiştir. Mamul ürün ve hammadde reklamları da söz konusu yayına finansal kaynak sağlayabilmek ve tebliğcilerin çalıştıkları ülkelerde Amerikan menşeli ürünleri de tanıtmaları ve bu şekilde bir pazar yaratmak amacıyla okuyucuya sunulmuştur. Finans kurumlarının, kitap ve periyodik yayınların, eğitim araç ve gereçlerinin, okulların, kiliselerde ihtiyaç duyulabilecek ürünlerin, endüstriyel üretimde kullanılabilecek ham maddelerin, kişisel bakım malzemelerinin ve tıbbi kimyasalların detaylı tanıtımlarının yapıldığı reklam metinleri kimi zaman görsellerle desteklenmiş ve ürün ile hizmetlerin dikkat çekici olması amaçlanmıştır. Amaç hem gerçek “Hıristiyanların” ve ailelerin hem de tebliğciler sayesinde hizmet götürülen uzak coğrafyalardaki “barbar” insanların dikkatini çekmek olmuştur.

The American Missionary’de yayınlanan ilanların farklı hizmet ve ürünlerin ticari tanıtımları olması reklam metinleri arasında ciddi benzerlikler olmadığı anlamına gelmemektedir. Gerçek bir inananın hayatın her alanında ihtiyaç duyabileceği beyanıyla tanıtımı yapılan firmaların sunmayı vaat ettikleri hizmet ve ürünlerin dünyanın her bölgesindeki Hıristiyanlara en cüzi ücretle en kısa zamanda ulaştırılacağı ifadesi; en belirgin ticari tanıtım metni ortaklığıdır. Reklam verenlerin beklentileri ürünlerinin ülke sınırları dışında da kullanımınıdır. Tohum ve kumaş boyası gibi ürünlerin toptan alımında yapılması vaad edilen iskontolar da firmaların sınır ötesi amaçlarının kanıtıdır. Başka bir ifadeyle ticari kurumlar kendilerine yeni pazarlar arayışındadır ve bu beklentilerinin gerçekleşmesi de misyonerlerin elindedir.

Ticari tanıtım metnini dergide yayınlatan şirketlerin, kullandıkları üslup bir diğer benzerlik olarak ortaya çıkmaktadır. Kitap ve periyodiklerin tanıtıldığı metinler dışında genel olarak teolojik söylemden oldukça uzak bir ifade tarzı söz konusudur. Gerçek bir Hıristiyan olmak inancın temsilcilerinin sahip olması gereken dış görünüş de tanımlanılmış ve kıyafetler ile öz bakım ürünleri, diş macunu, parfüm ve kolonya gibi ürünlerin, misyonerlerin görev yaptıkları coğrafyalarda yaşayan “ilkel” insanlara görsel ve duyuşal sunumu vurgulanmıştır. Modernleşmesi beklenen hedef kitlenin dış görünüş itibarıyla Amerikalı gibi görünmesi amaçlanmıştır. Kendi ülkelerinde gereken yaşam malzemelerinin üretimi yapılmadığından, onlar için tebliğcilerin yanlarında taşıdığı her ürün dikkat çekici olacağından, “aynılaştırma sürecinde” A.B.D. kökenli ürünlere talebin sağlanması önemli olacaktır. Zira Osmanlı mülküne komşu Hıristiyan ülkelerden de tedarigi mümkün olan yaşam ve üretim malzemelerinin misyonerler eliyle acilen tanıtılması ve çalışılan coğrafyalarda satışı yapılmalıdır.

Sonuç olarak The American Missionary adlı dergide yer alan ürün ve hizmet tanıtımları; misyonerliğin basit bir din yayma davranışı olmadığını; aynı zamanda, tebliğcilerin mensubu oldukları milletin milli sanayisine yeni bir pazar bulmak amacıyla olduklarının göstergesidir.

Kaynakça

Periyodik Yayınlar

The American Missionary Magazine

- The American Missionary Magazine –February 1881 No3 Vol XLV.
The American Missionary Magazine – January 1884 No 1 Vol XXXVIII.
The American Missionary Magazine –June 1884 No 6 Vol XXXVIII.
The American Missionary Magazine –February 1885 No2 Vol XXXIX.
The American Missionary Magazine -March 1885 No3 Vol XXXIX.
The American Missionary Magazine –July 1885 No7 Vol XXXIX .
The American Missionary Magazine –August 1885 No 8 Vol XXXIX.
The American Missionary Magazine –March 1888 No3 Vol XLII.
The American Missionary Magazine –April 1888 No4 Vol XLII.
The American Missionary Magazine –May 1888 No5 Vol XLII.
The American Missionary Magazine –October1888 No10 Vol XLII.
The American Missionary Magazine – March 1889 No3 Vol XLIII.
The American Missionary Magazine –November 1889 No11 Vol XLIII.

The American Missionary Magazine –February 1891 No2 Vol XLV.

Telif Eserler

- Açıkses, E. (2003). *Amerikalıların Harput'taki Misyonerlik Faaliyetleri*. Ankara: TT.K. Yayınları
- Aksu, A. (2017). *Robert Kolej'in İzinde*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Alan, G. (2008). Amerikan BOARD'ın Merzifon'daki Faaliyetleri ve Anadolu Koleji, Ankara: TTK Yayınları.
- Aykıt, D. A. (2006). *Misyon ve İnciller*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Bailey, F. E. (1942). *British Policy And The Turkish Reform Movement*: Harward University Press.
- Gordon, L.J. (1932). *American Relationship With Turkey 1830-1930*. Philadelphia: Oxford University Press.
- Haydaroğlu, İ. P. (1990). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yabancı Okullar*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Kocabaşoğlu, U. (2000). *Anadolu'daki Amerika*. 3. Baskı. Ankara: İmge Yayınları.
- Mutlu, Ş. (2005). *Osmanlı Devleti'nde Misyoner Okulları*. İstanbul: Gökkuşbu Yayınları.
- Reed, J. E. (1972). “*American Foreign Policy, The Politics Of Missions And Josiah Strong 1890-1900*” Church History. American Society Of Church History.
- Russell, B. (1994). *Batı Felsefesi Tarihi*, (çev. Muammer Sencer). 4. Baskı. İstanbul.
- Sevinç N., (2002). *Osmanlıdan Günümüze Misyoner Faaliyetleri*. 3. Baskı. İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Yıldız, Ö. (2011). *Anadolu'da Amerikan Okulları*. İstanbul: IQ. Kültür Sanat Yay.
- Yıldız, Ö. (2016). *Anadolu'da Amerikan Misyonerleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Yıldırım, U. (2005). *Türkiye'de Misyonerlik*. İstanbul: Otopsi Yayınları.
- Yücel, İ. (2017). İdris. *Anadolu'da Amerikan Misyonerliği ve Misyon Hastaneleri (1880-1934)*. Ankara: TTK Yayınları.

EKLER:

Ek1:

HORSFORD'S ACID PHOSPHATE. (LIQUID.)FOR DYSPEPSIA, MENTAL AND PHYSICAL EXHAUSTION,NERVOUSNESS, DIMINISHED VITALITY, URINARY DIFFICULTIES, ETC. PREPARED ACCORDING TO THE DIRECTION OF Prof. E. N. Horsford, of Cambridge, Mass.There seems to be no difference of opinion in high medical authority of the value of phosphoric acid, and no preparation has ever been offered to the public which seems to so happily meet the general want as this.It is not nauseous, but agreeable to the taste.No danger can attend its use.Its action will harmonize with such stimulants as are necessary to take.It makes a delicious drink with water and sugar only.Prices reasonable. Pamphlet giving further particulars mailed free on application. MANUFACTURED BY THE RUMFORD CHEMICAL WORKS Providence, R. I., AND FOR SALE BY ALL DRUGGISTS.MANHATTAN LIFE INS. CO. OF NEW YORK 156 and 158 Broadway.THIRTY-THIRD YEAR.DESCRPTION—One of the oldest, strongest, best.POLICIES—Incontestable, non-forfeitable, definite cash surrender values. RATES—Safe, low, and participating or not, as desired. RISKS carefully selected. PROMPT, liberal dealing. GENERAL AGENTS AND CANVASSERS WANTED in desirable territory, to whom permanent employment and liberal compensation will be given.AddressH. STOKES, President.H. Y. WEMPLE, Sec'y. J. L. HALSEY, 1st V.-P.S. N. STEBBINS, Act'y. H. B. STOKES, 2d V.-P. **The American Missionary –January 1884 No 1 Vol XXXVIII, s. 30.**

Ek2:

SKIN HUMORS CAN BE CURED BY GLENN'S SULPHUR SOAP.

SAN FRANCISCO, Feb. 16, 1883. *Mr. C. N. Crittenton*:DEAR SİR: I wish to call your attention to the good your Sulphur Soap has done me. For nearly fourteen years I have been troubled with a skin humor resembling salt rheum. I have spent nearly a small fortune for doctors and medicine, but with only temporary relief. I commenced

using your "Glenn's Sulphur Soap" nearly two years ago—**used it in baths and as a toilet soap daily. My skin is now as clear as an infant's, and no one would be able to tell that I ever had a skin complaint.** I would not be without the soap if it cost five times the amount. Yours respectfully.M.H.MORRIS. LICK HOUSE, San Francisco, Cal.The above testimonial is indisputable evidence that Glenn's Sulphur Soap will eliminate poisonous Skin Diseases WHEN ALL OTHER MEANS HAVE FAILED. To this fact thousands have testified; and that it will banish lesser afflictions, such as common PIMPLES, ERUPTIONS and SORES, and keep the skin clear and beautiful, is absolutely certain. For this reason ladies whose complexions have been improved by the use of this soap NOW MAKE IT A CONSTANT TOILET APPENDAGE. The genuine always bears the name of C. N. CRITTENTON, 115 Fulton street, New York, sole proprietor. For sale by all druggists or mailed to any address on receipt of 30 cents in stamps, or three cakes for 75 cents. **The American Missionary –January 1884 No 1 Vol XXXVIII, p.29**

Ek3: PEARLS in THE MOUTH

Beauty and Fragrance Are communicated to the mouth by **SOZODONT**which renders the *teeth pearly white*, the gums rosy, and the *breath sweet*. By those who have used it, it is regarded as an indispensable adjunct of the toilet. It thoroughly *removes tartar* from the teeth, without injuring the enamel. **SOLD BY DRUGGISTSEVERYWHERE.** **The American Missionary – January 1884 No 1 Vol XXXVIII, p.31.**

Ek4:

Dr. Warner's Camel's Hair and Natural Wool Health Underwear is superior to silk or any other material. It is soft and comfortable, free from dyes or other impurities, and a protection against Colds, Rheumatism and Neuralgia. It is made in thirty-seven different styles for Men, Women and Children. Catalogue with samples of material sent by mail on application. WARNER BROTHERS, 359 BROADWAY, N.Y. **American Missionary –February 1881 No3 Vol XLV.,S. 8**

Ek5:

MASON & HAMLIN ORGANS A cable dispatch announces that at the International Industrial Exhibition (1883) now in progress (1883) at **AMSTERDAM, NETHERLANDS**, These Organs have been Awarded the **GRAND DIPLOMA OF HONOR, Being the VERY HIGHEST AWARD, ranking above the GOLD MEDAL, and given only for EXCEPTIONAL SUPER-EXCELLENCE.** THUS IS CONTINUED THE UNBROKEN SERIES OF TRIUMPHS OF THESE ORGANS AT EVERY GREAT WORLD'S INDUSTRIAL EXHIBITION FO SIXTEEN YEARS, **No other American Organs having been found equal to them in any.** THE RECORD OF TRIUMPHS of MASON & HAMLIN ORGANS in such severe and prolonged comparisons by the BEST JUDGES OF SUCH INSTRUMENTS IN THE WORLD now stands: at

PARIS, 1867 FRANCE	VIENNA, 1873 AUSTRIA	SANTIAGO , 1875 CHILI.	PHILA. , 1876 U. S. AMER.	PARIS, 1878 FRANCE	MILAN, 1881 ITALY.	AMSTERDAM, 1883 NETHERLANDS
--------------------------	----------------------------	---------------------------------	---------------------------------------	--------------------------	--------------------------	-----------------------------------

The Testimony of Musicians is Equally Emphatic.

A NEW ILLUSTRATED CATALOGUE FOR 1883-4 (dated October, 1883) is now ready and will be sent free; including MANY NEW STYLES—the best assortment and most attractive organs we have ever offered. ONE HUNDRED STYLES are fully described and illustrated, adapted to all uses, in plain and elegant cases in natural woods, and superbly decorated in gold, silver and colors. Prices, \$22 for the smallest size, but having as much power as any single reed organ and the characteristic Mason & Hamlin excellence, up to \$900 for the largest size. 50 styles between \$100 and \$200. Sold also for easy payments. Catalogues free. THE MASON & HAMLIN ORGAN AND PIANO CO.,

154 Tremont St., Boston; 46 East 14th Street (Union Square), New York; 140 Wabash Avenue, Chicago.

The American Missionary –January 1884 No 1 Vol XXXVIII, p.31

